

بررسی جایگاه حکمروایی مطلوب در توسعه پایدار شهرهای مرزی

(نمونه موردی شهر مرزی خواف)

ساجد بهرامی جاف: دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد^۱

دریا مازندرانی: دانشجو دکتری جغرافیای سیاسی فردوسی مشهد (نویسنده مسئول)^۲

محمد رضا عرب: دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری^۳

چکیده

هدف‌گذاری اصلی در رویکرد حکمروایی خوب، حرکت و گذار از ساختارهای متمرکز و سلسله‌مراتبی به‌طرف رویکرد مشارکتی با سازمان‌های اجتماعی و بازیگران غیردولتی از جمله بخش خصوصی است که زمینه فراهم‌آوردن توسعه پایدار شهری را فراهم می‌آورد. در این میان جایگاه حکمروایی شهری به‌عنوان یکی از استراتژی‌های مهم دستیابی به توسعه پایدار از اهمیت خاصی برخوردار است که در کانون بحث این تحقیق برای شهر مرزی خواف قرار گرفته است. رویکرد تحلیل در این مقاله، بر اساس جایگاه حکمروایی در تحقق‌پذیری توسعه پایدار شهرهای مرزی است. رویکرد گردآوری داده‌ها، رویکرد تعاملی خبره محور و روش تحلیل، کمی و کیفی بوده و روش تحقیق توصیفی - تحلیلی بوده است. یافته‌های تحقیق در قالب سه بخش ۱- شناسایی عوامل حکمروایی مؤثر بر توسعه پایدار شهری در قالب ۸ بعد و ۳۹ متغیر ۲- شناسایی و بررسی نقش این متغیرها در تحقق توسعه پایدار شهری با استفاده از روش تحلیل اثرات متقاطع (MICMAC) ۳- شناسایی پیشران‌های کلیدی اثرگذار بر تحقق‌پذیری توسعه پایدار در شهر مرزی خواف با استفاده از روش دلفی آنی و اولویت‌بندی از نظر اهمیت و عدم قطعیت. نتایج نشان داد که مجموعاً ۶ متغیر نگرش به جمع و کار جمعی، هماهنگی بودن برنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری در شهر مرزی خواف، ارتباط متقابل و تعامل سازنده میان نهادهای دولتی و خصوصی، پاسخگویی مدیران و مسئولان شهری به شهروندان، شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران شهری، تبادل نظر مدیران شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهر به‌عنوان مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در تحقق‌پذیری توسعه پایدار در حوزه حکمروایی شهری انتخاب شدند. از سوی دیگر نتایج بررسی سناریوهای توسعه پایدار در چارچوب حکمروایی شهری نشان داد که احتمال وقوع حالت‌های تداوم وضعیت موجود در آینده توسعه پایدار در شهر مرزی خواف بیشتر قابل تصور است.

^۱S.bahrami@um.ac.ir

^۲Darya.Mazandarani@um.ac.ir

^۳Arab.mohammadreza@um.ac.ir

شهرنشینی و افزایش جمعیت شهرها و به تبع آن توسعه شهرهای کوچک و بزرگ، ویژگی عصر حاضر است و شهرنشینی پدیده غالب در همه کشورهای در حال توسعه است. این افزایش سریع مشکلات فراوانی را در کشورهای مختلف پیش روی سیاست‌گذاران و مدیران شهری به جا گذاشته است (عبدی، ۱۳۸۹، ص. ۱۴۰). از جمله مشکلات رشد بی‌رویه شهرهای امروزی تراکم بالای جمعیت، فقدان تسهیلات مناسب زندگی، کمبود خدمات اولیه زیربنایی، محیط‌زیست آلوده و غیربهداشتی، همچنین در چنین محل‌هایی درصد بالایی از بی‌سوادی، بیکاری، جنایت و ناهنجاری‌های روانی مشاهده می‌گردد (بکلی؛ ۲۰۱۵). بنابراین وجود یک سیستم مدیریتی جدید و پویا کاملاً ضروری و حیاتی است. در واقع الگوهای جدید زندگی در جامعه، نیازمند فرایندهای نوآورانه و خلاقیت در مدیریت شهری است (پاسچول و وگریچ؛ ۲۰۱۹). در طول چند دهه اخیر، رویکردهای گوناگونی در عرصه مدیریت شهری مطرح شده است که حکمروایی خوب شهری، از مطرح‌ترین آنهاست (جونز؛ ۲۰۱۹). حکمروایی اصول فعلی دولت از بالا به پایین حکمرانی جهانی را به چالش و بر نقش محلی متمرکز می‌شود تا حکمروایی شهری را در برابر نیازهای مردم پاسخگو کند (کوئوستلوا و فلوکهارت؛ ۲۰۲۰). حکمروایی شهری به دنبال اهداف توسعه پایدار اتخاذ شده توسط سازمان ملل متحد در سپتامبر ۲۰۱۵، در کانون توجه قرار گرفته است (پیترز؛ ۲۰۱۷). حکمروایی اصطلاح پیچیده‌ای است که به شکلی غیرمستقیم تمایل دارد ما را از دیدگاه اصلی و متمرکز حکومت، به سوی سیاست‌گذاری مشارکتی مبتنی بر شبکه سوق دهد (لیال و تایت؛ ۲۰۱۹). متعدد و زیاد بودن بازیگران و کنش‌گران تأثیرگذار بر فضای شهرها در مقیاس‌های مختلف محلی، ملی و منطقه‌ای و ضرورت همگرایی و همسویی آنها در یک قالب معین به نام حکمروایی و دموکراسی منطقه‌ای از مسائل مهم برای توجه به حکمروایی شهری بوده است (بروکاردو، کولاسو و مائورو). در سال‌های اخیر، تغییر رویکرد از مدیریت شهری به سمت حکمروایی شهری رخ داده است (هایدن؛ ۲۰۲۱). مدیریت شهری عمدتاً به استفاده مفید و اقتصادی از منابع برای ارائه خدمات با توجه به مسائلی از جمله ساختارهای شهرداری، سیستم‌های اداری، فرایندهای

‡ Beckley

‡ Paschoal and Wegrich

‡ Jones

‡ Koeosteleva and Flockhart

‡ Pieterse

‡ Lyall and Tait

‡ Broccardo, Culasso & Mauro

‡ Heijden

برنامه‌ریزی و روش‌های اجرای سیاست‌های مهم مربوطه بوده است (مانتیان، گونزالس، پرز، ۲۰۱۹). اما، حکمروایی شهری نگرانی‌های گسترده‌ای دارد و مدیریت شهری و دولت (شهرداری یا دولت محلی) را تلفیق می‌کند (ریپ و رادول، ۲۰۱۶). از این رو در حال حاضر این رویکرد (حکمروایی مطلوب شهری) به‌عنوان مؤثرترین، کم‌هزینه‌ترین و پایدارترین شیوهٔ اعمال مدیریت شهر شناخته می‌شود (پیترز، پارنل و هایسوم، ۲۰۱۸). هدف‌گذاری اصلی در رویکرد حکمروایی خوب، حرکت و گذار از ساختارهای متمرکز و سلسله‌مراتبی به‌طرف رویکرد مشارکتی با سازمان‌های اجتماعی و بازیگران غیردولتی از جمله بخش خصوصی است (بول و جونز، ۲۰۰۶). به‌موجب رویکرد حکمروایی در قالب فرایند مشارکتی توسعه، همهٔ ذی‌نفعان شامل حکومت، بخش خصوصی و جامعهٔ مدنی، و سایلی را برای حل مشکلات شهری فراهم می‌کنند. این عقیده که یک شهر می‌تواند کوچک شود، اما کیفیت محیطی و زندگی بهتری برای ساکنانش فراهم کند، انکارناپذیر است (مارکوس و کرینگز، ۲۰۲۰). در شهرهای مرزی چگونگی برخورد با روندها و پیدایش‌های منطقه‌ای، ملی و جهانی و همچنین تحولات مربوط به هر سطح که تنها راه‌گذار به سوی حکمروایی دموکراتیک و ایدئال برای پایداری در همهٔ ابعاد در این شهرها است (ویلانوا و همکاران، ۲۰۲۰). اما علی‌رغم خیزش رو به تکامل سیستم‌های حکمروایی در کشورهای مختلف در دهه‌های اخیر، اما در ایران به صورت کلی در شهرهای مرزی به صورت ویژه، به دلیل فقدان یک سیستم دموکراتیک مردم‌سالار و مشارکت محور، نظام مدیریتی در شهرهای مرزی درگیر چالش‌های فزاینده و یک چرخه باطلی از ناکارآمدی شده است که این فرایند نتیجه‌ای جز عدم پایداری در توسعه را به دنبال نخواهد داشت (شریف‌زاده اقدم، شیخی و اجزاء شکوهی، ۱۳۹۷، ص. ۱۱۲). اگر از دید نظام برنامه‌ریزی شهری و مدیریت شهری شهرهای مرزی دچار وضعیتی فراموش کارانه و مسئولیت‌گریزانه در قبال خود بوده‌اند که این مسئله عدم پایداری لجام‌گسیخته نه تنها شهرهای کوچک مرزی بلکه حوزه‌های روستایی مرزی را به همراه داشته است (قاسمی، حاتمی‌نژاد، زیاری، پوراحمد و زنگنه شهرکی، ۱۳۹۹، ص. ۲۲). قدر مسلم اینکه دستیابی به توسعه پایدار در شهرهای کوچک مرزی بدون ساختاری مناسب میسر نیست و نبود چنین ساختاری برای پیشبرد امور شهرهای کوچک، با نگرش چندبعدی و هماهنگ، همواره یکی از چالش‌های اصلی دهه‌های اخیر بوده است (عظیمی آملی و افتخاری، ۱۳۹۳، ص. ۲۲۶). جهت برون‌رفت از چنین وضعیتی و رسیدن به فرایندی که در آن حضور مردم در مدیریت محلی، گرایش به درون‌زایی، عدالت‌خواهی و سازگاری با محیط‌زیست در شهرهای کوچک مرزی مورد توجه قرار گیرد، رهیافت حکمروایی در کانون توجه توسعه شهرهای کوچک قرار گرفته و بیش‌ازپیش لزوم آن آشکار می‌شود (دربان آستانه، ۱۳۸۹). اما علی‌رغم خیزش رو به تکامل سیستم‌های حکمروایی در کشورهای مختلف در دهه‌های اخیر، اما در ایران به صورت کلی و در شهرهای کوچک مرزی به صورت ویژه؛ به دلیل فقدان یک سیستم دموکراتیک مردم‌سالار و مشارکت محور، نظام مدیریتی در شهرهای کوچک مرزی درگیر چالش‌های فزاینده و یک چرخه باطلی از ناکارآمدی‌ها شده است که این فرایند نتیجه‌ای جز عدم پایداری

۱. Mantiñán, González & Perez

۲. Rip & Rodwell

۳. Pieterse, Parnell & Haysom

۴. Bull and Jones

۵. Markus & Krings

در توسعه را به دنبال نخواهد داشت (قاسمی، حاتمی‌نژاد، زیاری، پوراحمد و زنگنه شهرکی، ۱۳۹۹، ص. ۲۱). در این میان شهر مرزی خواف نیز دارای چنین وضعیتی است و به دلیل ضعف ساختاری در مناطق مرزی و به تبع آن در مراکز جمعیتی این مناطق به‌ویژه در شهرها، لزوم توجه به مسائل حکمروایی مطلوب شهری را بیش‌ازپیش ضروری می‌نماید؛ بنابراین در این تحقیق به بررسی وضعیت شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری در شهر مرزی خواف پرداخته است.

مبانی نظری

دگرگونی نگرش به آینده و مبنا قراردادن آن در دستیابی به اهداف تحولی گسترده را شاهد بوده و این گذار همچنان با سرعتی بیش‌ازپیش ادامه خواهد یافت (کراواکزیک و راتکلیف، ۲۰۰۶). در زمینه دگرگونی نگرش‌های جدید برنامه‌ریزی شهری می‌توان به لزوم مشارکت و همکاری جمعی ذی‌نفعان، در نظر گرفتن ابعاد فضایی و تعدد مقیاس، تعدد موضوعات در برنامه‌ریزی، لزوم تأکید بر پیچیدگی نظام‌های شهری و منطقه‌ای و غیره نظر داشت که این موارد ذکر شده در آینده‌نگاری هم از سوی پژوهشگران و محققین به طور گسترده مورد توجه قرار گرفته‌اند (ماندلی، ۲۰۱۹) اما امر قابل توجه در این باره، تأکید مضاعف آینده‌نگاری در خصوص موارد ذکر شده و تدوین و ساخت مدل‌ها و ابزارهای متناسب و نگارش نظریاتی است که اصول فوق‌الذکر را به‌درستی دربر گرفته و به کار گیرد. به طریقی دیگر هرچند روال عادی رویکردهای برنامه‌ریزی شهری در مسیری در حرکت بود که در آن بیشتر اصول آینده‌نگاری در نظر گرفته می‌شد، اما مدل‌ها و رویکردهای آینده‌نگاری سرعت این گذار را به‌گونه‌ای علمی‌تر و دقیق‌تر فراهم کرد (خاکی و استرومبرگ، ۱۹۹۳). بر مبنای رویکردهای نوین، نظام مدیریت و برنامه‌ریزی شهری در شهرهای کوچک نیاز به دو تغییر اساسی دارد: از یک طرف روش‌های موجود برنامه‌ریزی و حکمروایی شهری نیاز به باز ساخت بنیادی در مقابله با دگرگونی‌های اجتماعی، پیچیدگی، تعدد بازیگران وجود عدم قطعیت‌ها و مشارکت سازمانی جدید و چه‌بسا الگوهای جدید از سازمان‌ها و نهادها دارد که توانایی گذار از این مسیر را داشته باشد و امکان توسعه پایدار را میسر کند (سلاتر، ۲۰۰۲)، در این باره می‌توان به تئوری‌های حکمروایی منعطف و حکمروایی گذار و انواع روش‌های حکمروایی بازتابی نظر داشت که با در نظر گرفتن اصولی مانند، یادگیری در حین اقدام، مشارکت همه‌گیر در انجام، در نظر داشتن جایگزین‌ها و همچنین نقش‌ها و رابطه‌های جدید و بهبود درک مورد اجماع تمام ذی‌نفعان در تلاش جهت تسهیل زمینه دستیابی به توسعه پایدار هستند (وب و برنمین، ۲۰۱۱) از طرف دیگر، لزوم در نظر داشتن نگرش‌های بلندمدت در زمینه‌های موضوعی مدیریت و برنامه‌ریزی شهری، بهره‌گیری وسیع و همه‌گیر از رویکردهای هنجاری و کیفی، ضرورت تأکید بر پیوستگی‌های فضایی مقیاس‌ها، در برگیری عدم قطعیت‌های فعلی در ابعاد مختلف، در نظر گرفتن پیچیدگی مسائل محلی و منطقه‌ای، ضرورت داشتن رویکردهای بین‌رشته‌ای و فرارشته‌ای به مسائل، پدید آوردن امکان مشارکت همگانی و سعی در دستیابی به اولویت‌های مورد توافق و سازوکارهای مورد اجماع و

^۱Krawczyk & Ratcliffe

^۲Mandeli

^۳Khakee & Stromberg

^۴Slaughter

^۵Vob & Bornemann

مشارکتی در جهت گذار از این مشکلات به شدت لازم است (بیبری، ۲۰۱۸^{۲۲}). آینده‌نگاری به دلیل دارا بودن رویکردهای مختلف برای مقابله با عدم قطعیت‌ها و همچنین با در نظر داشتن انواع نگرش‌های مشارکتی جهت تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری وجود نظریه‌های قوی در مقابله با پیچیدگی‌ها خواهد توانست در این زمینه مشارکت سازنده داشته باشد (هاارهاوس، ۲۰۲۰^{۲۳}). تحولات صورت گرفته در عرصه‌های مختلف زمینه‌ساز شکل‌دهی به مباحث جدید در عرصه مطالعات شهرها به عنوان پدیده‌های فضایی جغرافیایی است (جان‌پرور و قربانی سپهر، ۱۴۰۰، ص. ۱۶۳). یکی از این مسائل و مباحث جدید مسئله حکمروایی مطلوب شهری است (حکمت‌نیا، ملکی ۱۳۹۶، موسوی و افشانی، ص. ۱۴۴). در دهه‌های اخیر، حکمروایی به یک موضوع داغ در مطالعات دانشگاهی تبدیل شده است (تحويل‌زاده، ۲۰۱۵^{۲۴}) حکمروایی شهری نیز از این امر مستثنی نیست. با این حال، پیشرفت به سمت نظریه عمومی حکمروایی شهری، آهسته و کند است (دنگ، ۲۰۱۹^{۲۵}). حکمروایی به ساختارها و فرایندهایی اشاره دارد که توسط آن‌ها افراد در جوامع تصمیم می‌گیرند و قدرت را به اشتراک می‌گذارند (شولتز، فولک، اوسترلوم و اولسون، ۲۰۱۵^{۲۶}). در زمینه روابط پویا بین دولت، بازار و بازیگران جامعه مدنی و شهروندان، تغییرات قابل توجهی در پذیرش حکمروایی شهری به عنوان یک رویکرد بالقوه امیدوارکننده برای تأثیرگذاری بر پیامدهای مثبت توسعه شهری، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، وجود داشته است (فیوسینی، ۲۰۲۲) که یک تجزیه و تحلیل متمرکزتر را از نظر فرایندهای سازمانی و شاید، پیامدها پیشنهاد می‌کند. اساساً، حکمروایی (شهری) به یک پارادایم توسعه تبدیل شده است که می‌تواند برای مقابله با شرایط شهری ناپایدار معاصر در جهان در حال توسعه گسترش یابد (چن و وایت، ۲۰۲۰^{۲۷}). لازم به ذکر است که حکمروایی به طور متفاوت توسط نهادها، بازیگران و ذی‌نفعان مختلف درک می‌شود، با این حال، مفهوم‌سازی‌های مختلف، زمینه مشترکی را در آن حکومت به اشتراک می‌گذارند تا فرایندهای سازمانی و تصمیم‌گیری را بهبود بخشند تا نتایج توسعه مثبت را هم در کشور و هم در سطح محلی به وجود آورند (موریسون و نولانت، ۲۰۲۰^{۲۸}) مسلماً، حرکت به سمت حکمروایی شهری به عنوان یک پارادایم توسعه، نشان‌دهنده شکست آشکار مدیریت شهری مبتنی بر دولت و مبتنی بر بازار / نئولیبرال شهرنشینی، شهرها و شهرها برای دستیابی به توسعه شهری پایدار، جامع و موفق برای همه است (بلانکو، سالازار و بیانکی، ۲۰۲۰^{۲۹}). اگرچه مفهوم سنتی حکمرانی خوب متفاوت از حکمرانی مؤثر است، نتایج حکمرانی و در نتیجه، اثربخشی به عنوان تابعی از متغیرهای حکمرانی خوب بهبود می‌یابد، بنابراین این رویکرد اجازه می‌دهد تا فراتر از تجزیه و تحلیل سازمانی متعارف برود و عوامل جغرافیایی خاص را برای درک اجرای سازمانی و

^{۲۱}Bibri

^{۲۲}Haarhaus

^{۲۳}Tahvilzadeh

^{۲۴}Deng

^{۲۵}Schultz, Folke, Österblom & Olsson

^{۲۶}Fuseini

^{۲۷}Chen & White

^{۲۸}Morisson & Nouwelant

^{۲۹}Blanco, Salazar & Bianchi

ظرفیت‌های اجرایی ترکیب کند و ارزیابی‌های جامع‌تر انجام دهد (ویلانووا، کیدوکورو و ستا، ۲۰۲۰^{۳۱}). اسمیت بر این باور است که حکمروایی خوب یک سیاست آغازین برای ایجاد یک عزم راسخ در جایی که تصمیم‌گیرندگان می‌بایست پس از اجماع؛ یک نهاد برای تصمیم‌گیری نقطه‌نظرات خود ایجاد کنند. هدف اصلی سیاست‌گذاری شکل‌دهی به یک نهاد است (اسمیت، ۲۰۰۷^{۳۲}). حکمروایی خوب شهری نقش مهمی در سازماندهی مجدد زیرساخت‌های دستگاه حاکم در شهر دارد. انتظار می‌رود شناسایی مشکلات اجتماعی و سیاسی برای اجرای سازوکار سازمانی به مدیریت نیاز داشته باشد (کاسینس، ۲۰۱۷^{۳۳}) ناپراین، باید یک سازوکار قوی از سیستم سیاسی و اجتماعی برای تقویت ارزش‌های اقتصادی وجود داشته باشد که با حکمرانی خوب به دست می‌آید حکمرانی خوب تنها منبع تأمین حقوق اساسی به صورت آزاد است (لین، ۲۰۱۳^{۳۴}) حکمروایی شهری، به‌عنوان روشی برای هدایت انتقال‌ها، می‌تواند به‌عنوان مجموعه‌ای از ترتیبات کاری مختلف درک شود که شامل بازیگران رسمی دولتی و غیردولتی است که با هم توسعه نواحی شهری را هدایت می‌کنند (نیمینن، سالوما و جیوحال، ۲۰۲۱^{۳۵}). بانک جهانی حکمروایی خوب را در دو بخش تعریف می‌کند. اولاً، حکمروایی خوب تحت سیستم سیاسی یک سازمان، مؤسسه یا دولت قرار دارد تا یک سازوکار قوی اعمال قدرت را از طریق رأی مشروع از سطح پایه به اوج برساند و یک مقیاس اداری برای بهبود منطقه به وجود آورد (هندریکس، ۲۰۱۴^{۳۶}). قدرت سیاسی رویکرد سیستماتیک اصلاحات را برای توسعه پایدار توصیف می‌کند، و شیوه اصلاحات ملی را برای یکپارچگی ملی در توسعه اجتماعی و اقتصادی ارائه می‌دهد. ثانیاً، حکمرانی خوب منابع اجتماعی و اقتصادی را برای توسعه انسانی تولید می‌کند (عبدالرحیم، ۲۰۱۹^{۳۷}). طبق نظر کمیسیون اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد برای آسیا و اقیانوس آرام، حکمرانی خوب شامل ویژگی‌هایی مانند شفافیت، مشارکت، جهت‌گیری اجماعی، پاسخگویی، اثربخشی و کارایی، و عدالت می‌باشد (سارکر، ۲۰۰۸^{۳۸}). سازمان ملل متحد (برنامه توسعه سازمان ملل متحد) مدتی است که از مجموعه استانداردهای کیفی در زمینه حکمروایی شهری استفاده می‌کند که این استانداردها شامل: مشارکت شهروندان؛ چشم‌انداز استراتژیک، حکمروایی قانون؛ شفافیت؛ حساسیت داشتن، جهت‌گیری و اجماع؛ عدالت؛ پاسخگویی؛ اثربخشی و کارایی (مینستری، ۲۰۰۹). به صورت کلی از برآیند نظرات مختلفی که در مورد مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری بیان شده است، شاخص -هایی که در جدول ۱ مشاهده می‌شود به صورت خلاصه بیان شده‌اند.

^{۳۱}Villanueva, Kidokoro & Seta

^{۳۲}Smith

^{۳۳}Cousins

^{۳۴}Lin

^{۳۵}Niemininen, Salomaa & Juhola

^{۳۶}Hendriks

^{۳۷}Abdul Rahim

^{۳۸}Sarker

^{۳۹}Ministerie

جدول ۱ - مؤلفه‌های حکمرانی خوب در منابع مختلف

نظریه‌ها و ابعاد	مشارکت	پاسخگویی	اثربخشی	شفافیت	مسئولیت‌پذیری	قانونمندی	عدالت	اجماع محوری
برنامه توسعه سازمان ملل	*	*	*	*	*	*	*	*
جان فریدمن		*					*	
بانک جهانی	*	*	*	*			*	
مرکز اسکان بشر سازمان ملل متحد	*	*	*	*			*	
معاون واحد عملیاتی		*				*	*	
دنیش ماتا	*	*			*			
ساجیکو و داروود		*	*	*			*	
سان فنگ کام	*			*			*	
داگلاس	*	*					*	
برنامه اسکان بشر سازمان ملل متحد	*	*			*		*	
کافمن، کرای، پاپلوزید، لوبتون		*				*		
تیلور، ویس، مویس، تیسدل	*	*		*			*	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

در آینده‌نگاری حکمروایی توسعه پایدار در شهرهای کوچک نمی‌توان فقط به روابط متقابل بین حکمروایی و توسعه پایدار اکتفا کرد و بعد سوم مسئله پرداختن به این مهم است که ارتباط توسعه پایدار با آینده‌نگاری چگونه است و بهترین شیوه بهره‌گیری از اصول آینده‌نگاری در راستای دستیابی به حکمروایی توسعه پایدار در شهرهای کوچک چگونه است که این خود به‌عنوان یکی از مسائل کلیدی پژوهش باید بیش‌ازپیش موردتوجه واقع شود (گیرتمن، تاپن و استیلول، ۲۰۱۳). آینده‌نگاری حکمروایی با تمرکز بر نگرش درازمدت، دربرگیری عدم قطعیت‌ها و ضرورت توجه به مقیاس‌های متفاوت فضایی را در زمره اصول کلیدی خود می‌داند در صورتی که اصول ذکر شده نیز در رویکردهای حکمروایی توسعه پایدار (حکمروایی گذار و حکمروایی منعطف) نیز موردتوجه بوده‌اند. در رویکردهای حکمروایی برای توسعه پایدار بر اصولی از جمله مشارکت تمامی بازیگران و ذی‌نفعان و شیوه‌های تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری مشارکتی و همه‌گیر در جامعه مدنی با تأکید خاصی صحبت می‌شود. در این بین در آینده‌نگاری نیز به‌مانند رویکردهای حکمروایی توسعه پایدار مشارکت بازیگران و ذی‌نفعان به شکل کارگروه‌های مشارکتی، روش دلفی و غیره از بنیان‌های این نگرش به حساب می‌آید (استراندیاس، ۲۰۰۲). حکمروایی آینده‌نگر را می‌توان از روش‌ها و رویکردهای جدید در برنامه‌ریزی و مدیریت به حساب آورد که در تلاش است با استفاده از اصول آینده‌پژوهی که بیشتر در جهت مقابله با عدم قطعیت، دگرگونی‌های پی‌درپی

Geertman, Toppen & Stillwell

Strandeneas

و شدید و پیچیدگی بنا نهاده شده است، رویکردی جدیدی از حکمروایی معرفی کند که هم خصوصیات آینده‌پژوهی را داشته باشد و هم در دستیابی به توسعه پایدار کارا تر باشد (ربانی، ۱۳۹۶، ص. ۴۶).

روش پژوهش

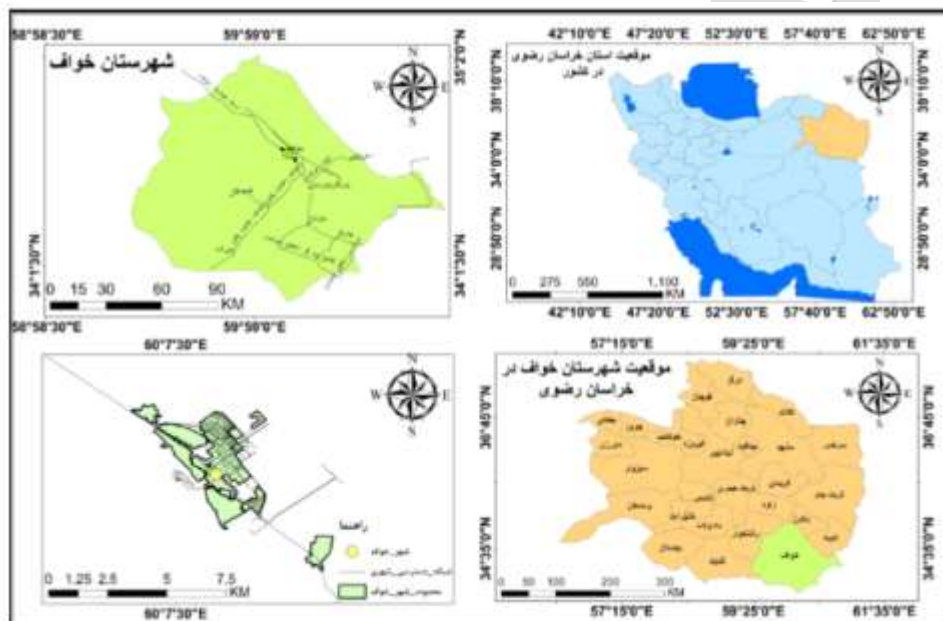
این تحقیق با هدف کاربردی و روش توصیفی - تحلیلی نوشته شده است. بر اساس موضوع اصلی پژوهش (جایگاه حکمروایی مطلوب در توسعه پایدار شهرهای مرزی) پس از مرور مؤلفه‌ها و نظریات مرتبط با حکمروایی و نیز مسائل مرز اطلاعات پایه جمع‌آوری و طبقه‌بندی شدند بدین صورت که مؤلفه‌ها و متغیرهای تأثیرگذار در قالب ۸ بخش و ۳۹ زیربخش دسته‌بندی شدند. در مرحله بعد به منظور سنجش جایگاه حکمروایی در توسعه پایدار شهرهای مرزی (خواف) پرسش‌نامه تدوین شده بر اساس متغیرهای مرتبط با حکمروایی شهری در اختیار جامعه آماری تحقیق که تعداد ۳۱ نفر از متخصصان توسعه شهری و مرز از جمله اساتید دانشگاه و دانشجویان دکتری در حوزه‌های جغرافیای سیاسی و شهری، علوم سیاسی و اقتصاد بودند قرار گرفت.^{۲۲} جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار MICMAC استفاده شده است. روش ساختاری در این نرم‌افزار بدین صورت است که روابط میان متغیرها به‌ویژه در سیستم‌های گسترده با ابعاد متعدد را تحلیل می‌کند. به‌کارگیری داده‌های کیفی در کنار داده‌های کمی این روش را به یکی از پرکاربردترین روش‌های آینده‌پژوهی تبدیل نموده است. در این روش جهت گردآوری داده‌ها ابتدا تأثیر متغیرها بر یکدیگر با توجه به نظر خبرگان و متخصصین امر در طیف ۱ تا ۳ ارزش‌گذاری شده است. در نرم‌افزار MICMAC میزان ارتباط بین متغیرها مورد بررسی قرار می‌گیرد بدین صورت که عدد صفر عدم تأثیر، عدد یک تأثیر ضعیف، عدد دو تأثیر متوسط و عدد سه به منزله تأثیر زیاد است. بعد از گردآوری داده‌های موردنظر داده‌ها در نرم‌افزار فراخوانی شده و سپس قدرت نفوذ و میزان وابستگی هر متغیر مورد بررسی قرار گرفته است. بر اساس عوامل کلیدی و حالت‌های مختلف آن پرسش‌نامه‌ای به صورت مقاطع طراحی شد و در اختیار جامعه آماری تحقیق که ۱۱ نفر از متخصصان رشته جغرافیای سیاسی، شهری و علوم سیاسی قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از تکنیک‌های آینده‌پژوهی در چند بخش شامل پویا محیطی (برای جمع‌آوری شاخص‌های مربوطه) و تکنیک آثار متقابل (استفاده از نرم‌افزار سناریو ویزارد برای تدوین سناریو) است. وزن‌دهی به پرسش‌نامه به صورت مقایسه‌ای زوجی و میزان ارتباط بین متغیرها با اعداد بین ۳- تا ۳+ سنجیده می‌شود.

منطقه مورد مطالعه

شهرستان خواف در ۲۵۰ کیلومتری جنوب غربی مشهد مرکز استان خراسان رضوی ایران و جنوبی‌ترین شهرستان خراسان رضوی می‌باشد. شهرستان خواف در کنار مرز ایران و افغانستان قرار دارد این شهرستان از شمال به شهرستان‌های تایباد و

^{۲۲} با توجه به رویکرد نخبه محور در مطالعات آینده پژوهی، روش نمونه‌گیری تحقیق حاضر هدفمند بوده و در آن از نظرات نخبگان در دسترس که توانایی پاسخ دهی به پرسشنامه تحقیق را داشته‌اند، انتخاب گردیدند که از این تعداد ۱۹ پاسخ دریافت گردید.

ترت حیدریه از باختر به شهرستان‌های رشتخوار و گناباد، از جنوب به شهرستان قاینات و از خاور به افغانستان محدود است. گستردگی این شهرستان در بین ۵۹ درجه و ۲۱ دقیقه تا ۶۰ درجه و ۵۶ دقیقه طول و ۳۳ درجه و ۵۳ دقیقه تا ۳۴ درجه و ۵۷ دقیقه عرض جغرافیایی می‌باشد. وسعت شهرستان ۷۹/۹۷۹۶ کیلومتر مربع بوده که ۴۲/۸ درصد از مساحت استان را دارا می‌باشد و مرکز آن شهر خواف است که در ۶۰ درجه و ۸ دقیقه طول و ۳۴ درجه و ۳۶ دقیقه عرض جغرافیایی و ارتفاع ۹۷۰ متر از سطح دریا قرار گرفته است. شهر خواف (رود) مرکز شهرستان خواف و بزرگترین نقطه‌ی شهری این شهرستان بوده که در مسیر ارتباطی تربت حیدریه به طرف، تایباد در فاصله ۷۵ کیلومتری جنوب غربی تایباد و در ۱۱۵ کیلومتری جنوب شرقی تربت حیدریه قرار داشته و در یک دشت نسبتاً وسیع به نام دشت خواف واقع شده است. دشتی که شهر در آن واقع شده دارای شیب ملایم است و جهت شیب از سمت شمال به طرف جنوب می‌باشد فاصله این شهر تا شهر مشهد ۲۶۲ کیلومتر و تا تربت حیدریه ۱۲۰ کیلومتر می‌باشد (بیکی، ۱۳۹۹).

شکل ۲: منطقه مورد مطالعه
(بیکی، ۱۳۹۹: ص ۷۶).

یافته‌های تحقیق

در این بخش نتایج یافته‌های میدانی حاصل از نظرات کارشناسان با استفاده از نرم‌افزار میک‌مک مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد.

عوامل حکمروایی مؤثر بر توسعه پایدار شهر مرزی خواف

در این بخش عوامل کلیدی حکمروایی تأثیرگذار بر توسعه پایدار شهر مرزی خواف در هشت مؤلفه (مشارکت - عدالت - قانونمندی - شفافیت - اجماع محوری - مسئولیت‌پذیری - پاسخگویی - اثربخشی) و ۳۹ متغیر در جدول شماره ۲ تنظیم شده است.

جدول ۲: متغیرهای اصلی تحقیق

نام اختصاری	متغیرها	بعد
Pa1	تبادل نظر مدیران شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهر با شهروندان	مشارکت
Pa2	آگاهی لازم شهروندان برای مشارکت در تصمیم‌سازی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها	
Pa3	نقش مؤثر اعمال تصمیمات شهروندان در تهیه طرح‌های شهری	
Pa4	تأثیر شبکه‌های اجتماعی در مشارکت نهادهای مدنی تعاونی‌ها و بخش خصوصی	
Pa5	درخواست مدیران شهری از شهروندان به منظور مشارکت در امور	
J1	توزیع عادلانه امکانات و تسهیلات شهری	عدالت
J2	رعایت انصاف و عدالت در پاکیزه نگه‌داشتن شهر	
J3	ترجیح منافع جمعی بر شخصی	
J4	برقراری عدالت جنسیتی	
J5	رویکرد عدالت‌محوری مدیران شهری در مسائل مختلف شهر	
J6	میزان توجه مدیران و مسئولان شهر به بعد اقتصادی کیفیت زندگی	
J7	فعالانه عمل کردن مدیران شهری در ساخت کالبدی شهر	قانونمندی
E1	به‌کارگیری توانایی مناسب ظرفیت‌های شهر در توسعه شهری	
E2	وجود نیروی انسانی ماهر	
E3	اثربخشی اقدامات مدیران شهر در کیفیت زندگی شهروندان	
E4	استفاده از افراد باتجربه و متخصص در مدیریت شهری	شفافیت
L1	به‌کارگیری تمهیدات و راه‌حل مناسب برای قانونمند بودن مدیران شهری	
L2	میزان پایبندی مدیران شهری در جانب‌داری نکردن از افراد پرنفوذ شهر	
L3	بی‌طرفی و برابری در برابر قانون	
L4	تلاش مدیران شهری در آگاه کردن شهروندان از قوانین محیط‌زیست شهری	
L5	آگاهی و اطلاع مدیریت شهری از حقوق و قوانین محیط‌زیست شهری	
L6	تأثیرگذاری گروه‌های ذی‌نفوذ در توسعه کالبدی شهر	
L7	میزان پایبندی مدیران شهری در مداخله در محیط کالبدی شهر	اجماع محوری
T1	تدوین قوانین شفاف بدون ابهام	
T2	میزان نقش آگاه‌سازی شهروندان از سوی مدیریت شهری	
T3	ارائه اطلاعات شفاف از مباحث فنی و اجرایی	
T4	نظرخواهی از مردم درباره طرح‌های کالبدی و اقتصادی	
Ax1	حضور شهروندان در امور همگانی و مذهبی شهر	

Ax2	هماهنگ بودن برنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری	مسئولیت‌پذیری
Ax3	ارتباط متقابل و تعامل سازنده میان نهادهای دولتی و خصوصی	
Ax4	نگرش به جمع و کار جمعی	
R1	میزان احساس مسئولیت مدیران شهری	پاسخگویی
R2	میزان مسئولیت‌پذیری شهروندان در مسائل مختلف شهر	
R3	توانمندسازی مردم شهر	
R4	شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران شهری	
Re1	واکنش منفی شهروندان به پاسخگو نبودن مدیران شهری	اثربخشی
Re2	پاسخگویی مدیران و مسئولان شهری به شهروندان	
Re3	پاسخگویی شوراها و تشریح برنامه‌ها و طرح‌های شهری	
Re4	برگزاری جلسات عمومی برای تشریح اقدامات عمومی	

منبع: یافته‌های پژوهش

تحلیل کلی محیط سیستم

بر اساس جدول ۳ درجه پرشدگی ماتریس ۹۶,۴ درصد است که نشان می‌دهد عوامل انتخاب شده تأثیر زیاد و پراکنده‌ای بر همدیگر داشته‌اند و در بیش از ۹۷ درصد بر یکدیگر تأثیر داشته‌اند. از مجموع ۱۴۷۷ رابطه قابل ارزیابی در این ماتریس، ۳۹ رابطه عدد صفر بوده که به معنی آن است که عوامل بر همدیگر تأثیر نداشته یا از همدیگر تأثیر نپذیرفته‌اند، ۶۴۱ رابطه با عدد یک به منزله تأثیر ضعیف، ۶۶۹ رابطه با عدد ۲ به معنی تأثیر متوسط، ۱۶۰ رابطه با عدد ۳ نشان‌دهنده رابطه قوی بین متغیرها و ۲ رابطه نیز با مقدار P به معنای تاثیرگذاری بالقوه جهت‌دهی داده شده است. به عبارت دیگر در بررسی تأثیرات متقاطع مؤلفه‌های مطرح شده این تحقیق، بیشترین مقدار ارتباط مرتبط با تأثیرگذاری و تأثیرپذیری متوسط بوده است.

جدول ۳: تحلیل اولیه داده‌های ماتریس و تأثیرات متقابل

مقدار	شاخص
۳۹*۳۹	ابعاد ماتریس
۲	تعداد تکرار
۳۹	رابطه صفر
۶۴۱	رابطه با عدد ۱
۶۶۹	رابطه با عدد ۲
۱۶۰	رابطه با عدد ۳
۲	تعداد P
۱۴۷۷	جمع
۹۶,۴	درجه پرشدگی

منبع: یافته‌های پژوهش

ارزیابی تأثیرگذاری و تأثیرپذیری متغیرها بر اساس روابط مستقیم آن‌ها

نحوه توزیع و پراکنش متغیرها در صفحه پراکندگی، حاکی از میزان پایداری و یا ناپایداری سیستم است. در حوزه روش تحلیل اثرات متقاطع/ساختاری، تحت نرم‌افزار MICMAC در مجموع دو نوع پراکنش تعریف شده است که به نام سیستم‌های پایدار و سیستم‌های ناپایدار معروف هستند. در سیستم‌های پایدار پراکنش متغیرها به صورت L انگلیسی است، یعنی برخی متغیرها دارای تأثیرگذاری بالا و برخی دیگر دارای تأثیرپذیری بالا هستند. در سیستم‌های پایدار مجموعاً سه دسته متغیر قابل مشاهده است: الف: متغیرهای بسیار تأثیرگذار بر سیستم (عوامل کلیدی)، ب: متغیرهای مستقل، ج: متغیرهای خروجی سیستم (متغیرهای نتیجه). در این سیستم جایگاه هر یک از عوامل کاملاً مشخص و نقش آن نیز به وضوح قابل ارائه است. در مقابل در سیستم‌های ناپایدار وضعیت پیچیده‌تر از سیستم‌های پایدار است و در این سیستم، متغیرها در حول محور قطری صفحه پراکنده هستند و متغیرها در اکثر مواقع حالت بینابینی از تأثیرگذاری و تأثیرپذیری را نشان می‌دهند که ارزیابی و شناسایی عوامل کلیدی را بسیار مشکل می‌نماید (جانپور و همکاران، ۲۰۲۱ ص ۱۱۶). در سیستم ناپایدار نیز متغیرهای زیر قابل مشاهده است: الف: متغیرهای تأثیرگذار؛ ب: متغیرهای دو وجهی؛ ج: متغیرهای تأثیرپذیر یا وابسته؛ د: متغیرهای مستقل؛ ه: متغیرهای تنظیمی: در مجموع متغیرها دارای دو نوع تأثیر هستند: تأثیر مستقیم و تأثیر غیرمستقیم که به ترتیب بررسی خواهند شد. همان‌طور که در نقشه پراکندگی خروجی تأثیرات مستقیم (شکل ۴) نرم‌افزار میک‌مک دیده می‌شود ۷ متغیر کلیدی تأثیرگذار، توسعه پایدار شهرهای مرزی ناشی از حکمروایی شهری را تحت تأثیر قرار می‌دهد. به صورت کلی آنچه که در شکل ۴ مشاهده می‌شود، بیانگر عدم پایداری سیستم و بحرانی بودن آن است.

متغیرهای تعیین کننده یا تأثیرگذار

وجود چندین عامل تأثیرگذار در نزدیکی منطقه شمال غربی نشان می‌دهد که ۷ متغیر بر کل سیستم تأثیرگذار هستند این متغیرها عبارت‌اند از: ۱- تأثیر شبکه‌های اجتماعی در مشارکت نهادهای مدنی تعاونی‌ها و بخش خصوصی ۲- اثربخشی اقدامات مدیران شهر در کیفیت زندگی شهروندان ۳- پاسخگویی شوراها و تشریح برنامه‌ها و طرح‌های شهری ۴- پاسخگویی مدیران و مسئولان شهری به شهروندان ۵- شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران شهری ۶- نظرخواهی از مردم درباره طرح‌های کالبدی و اقتصادی ۷- آگاهی و اطلاع مدیریت شهری از حقوق و قوانین محیط‌زیست شهری؛ این متغیرها مهم‌ترین عوامل و شاخص‌های تأثیرگذار بر توسعه پایدار شهرهای مرزی در حوزه حکمروایی شهری هستند.

متغیرهای دو وجهی

این متغیرها دارای دو ویژگی مشترک تأثیرگذاری بالا و تأثیرپذیری بالا هستند و هر عملی روی آنها در متغیرهای دیگر نیز تغییر خواهد کرد. این متغیرها را می‌توان به دودسته متغیرهای ریسک و هدف تقسیم کرد. متغیرهای ریسک: این متغیرها چنان‌که در شکل نشان داده شده است در بالای خط قطری ناحیه شمال شرقی شکل قرار گرفته‌اند و ظرفیت بسیار زیادی برای تبدیل شدن به بازیگران کلیدی سیستم دارد. همچنان‌که در نقشه پراکندگی متغیرهای

دو وجهی مشاهده می‌شود، ۵ عامل کلیدی در این منطقه قرار گرفته است که عبارت‌اند از: ۱- ارتباط متقابل و تعامل سازنده میان نهادهای دولتی و خصوصی ۲- هماهنگی بودن برنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری ۳- به‌کارگیری تمهیدات و راه‌حل مناسب برای قانونمند بودن مدیران شهری ۴- نگرش به جمع و کار جمعی ۵- واکنش منفی شهروندان به پاسخگو نبودن مدیران شهری

متغیرهای هدف

این متغیرها زیر ناحیه قطری شمال شرقی صفحه قرار می‌گیرند، این متغیرها در واقع نتایج تکاملی سیستم و نمایانگر اهداف ممکن در یک سیستم هستند. با دست‌کاری و ایجاد تغییرات در این متغیرها به تکامل سیستم برنامه و هدف خود دست‌یافت. همچنان که در صفحه پراکندگی مشاهده می‌شود ۲ متغیر در محدوده متغیرهای دو وجهی قرار داشته است. این متغیرها عبارت‌اند از: ۱- میزان مسئولیت‌پذیری شهروندان در مسائل مختلف شهر ۲- توانمندسازی مردم شهر

متغیرهای تأثیرپذیر

این متغیرها در قسمت جنوب شرقی شکل قرار گرفته‌اند و می‌توان آن‌ها را متغیرهای نتیجه نیز نامید. این متغیرها از تأثیرپذیری بسیار بالا از سیستم و تأثیرگذاری بسیار پایین در سیستم برخوردار هستند. همچنان که در نقشه پراکندگی متغیرهای تأثیرگذار مشاهده می‌شود، ۸ متغیر در این منطقه قرار دارد که عبارت‌اند از: ۱- وجود نیروی انسانی ماهر ۲- رویکرد عدالت‌محوری مدیران شهری در مسائل مختلف شهر ۳- استفاده از افراد باتجربه و متخصص در مدیریت شهری ۴- آگاهی لازم شهروندان برای مشارکت در تصمیم‌سازی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها ۵- تبادل نظر مدیران شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهر با شهروندان ۶- حضور شهروندان در امور همگانی و مذهبی شهر ۷- برقراری عدالت جنسیتی ۸- نقش مؤثر اعمال تصمیمات شهروندان در تهیه طرح‌های شهری

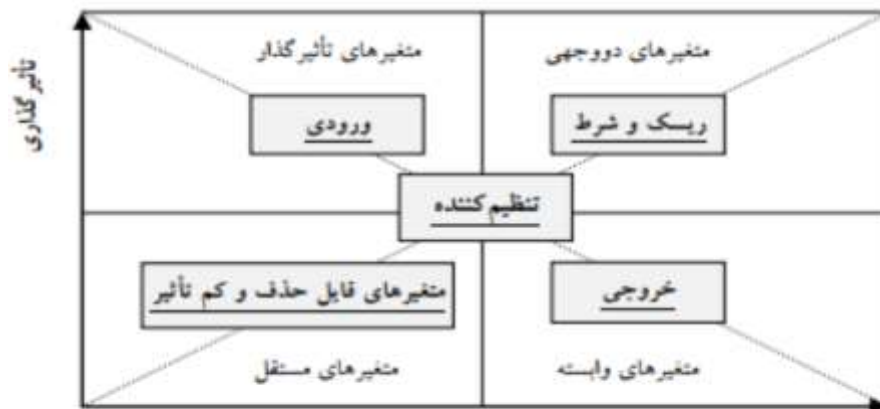
متغیرهای مستقل

این متغیرها دارای تأثیرگذاری و تأثیرپذیری پایینی هستند. این متغیرها در قسمت جنوب غربی شکل قرار گرفتند. متغیرهای مستقل را می‌توان به دودسته متغیرهای مستقل از سیستم و متغیرهای مستقل نتیجه سیستم تقسیم کرد. همچنان که در نقشه پراکندگی متغیرهای مستقل از سیستم و متغیرهای مستقل نتیجه سیستم مشاهده می‌شود، ۷ عامل کلیدی در این منطقه قرار گرفته است که عبارت‌اند از: ۱- برگزاری جلسات عمومی برای تشریح اقدامات عمومی ۲- درخواست مدیران شهری از شهروندان به‌منظور مشارکت در امور ۳- توزیع عادلانه امکانات و تسهیلات شهری ۴- میزان پایبندی مدیران شهری در مداخله در محیط کالبدی شهر ۵- ارائه اطلاعات شفاف از مباحث فنی و اجرایی ۶- میزان نقش آگاه‌سازی شهروندان از سوی مدیریت شهری ۷- تدوین قوانین شفاف بدون ابهام

متغیرهای تنظیمی

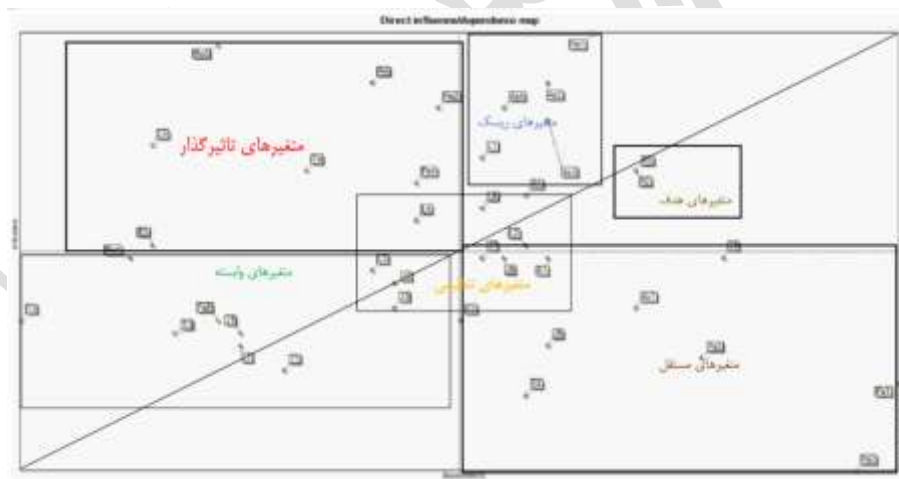
این متغیرها در نزدیکی مرکز شکل قرار گرفته‌اند. در واقع حالت تنظیمی دارند و گاهی به‌عنوان اهرم ثانویه عمل می‌کنند. بسته به سیاست‌هایی که برنامه‌ریزان و مدیران برای اهداف خود به کار می‌گیرد. این متغیرها قابلیت ارتقا به متغیرهای تأثیرگذار، متغیرهای تعیین‌کننده یا متغیرهای هدف و ریسک را دارند. در این بخش ۹ متغیر واقع شده‌اند که عبارت‌اند از:

۱- به کارگیری توانایی مناسب ظرفیت‌های شهر در توسعه شهری ۲- فعالانه عمل کردن مدیران شهری در ساخت کالبدی شهر ۳- میزان توجه مدیران و مسئولان شهر به بعد اقتصادی کیفیت زندگی ۴- ترجیح منافع جمعی بر شخصی ۵- رعایت انصاف و عدالت در پاکیزه نگه داشتن شهر ۶- تأثیرگذاری گروه‌های ذی‌نفوذ در توسعه کالبدی شهر ۷- تلاش مدیران شهری در آگاه کردن شهروندان از قوانین محیط‌زیست شهری ۸- بی‌طرفی و برابری در برابر قانون میزان ۹- پایداری مدیران شهری در جانب‌داری نکردن از افراد پرنفوذ شهر

تأثیرپذیری

شکل ۲: متغیرهای استراتژیک در نمودار؛ منبع: (جان‌پرور و همکاران، ۱۴۰۰: ص ۱۱۳۰)

شکل ۳: پراکندگی متغیرها بر اساس تأثیرات مستقیم متغیرها (منبع: یافته‌های تحقیق)

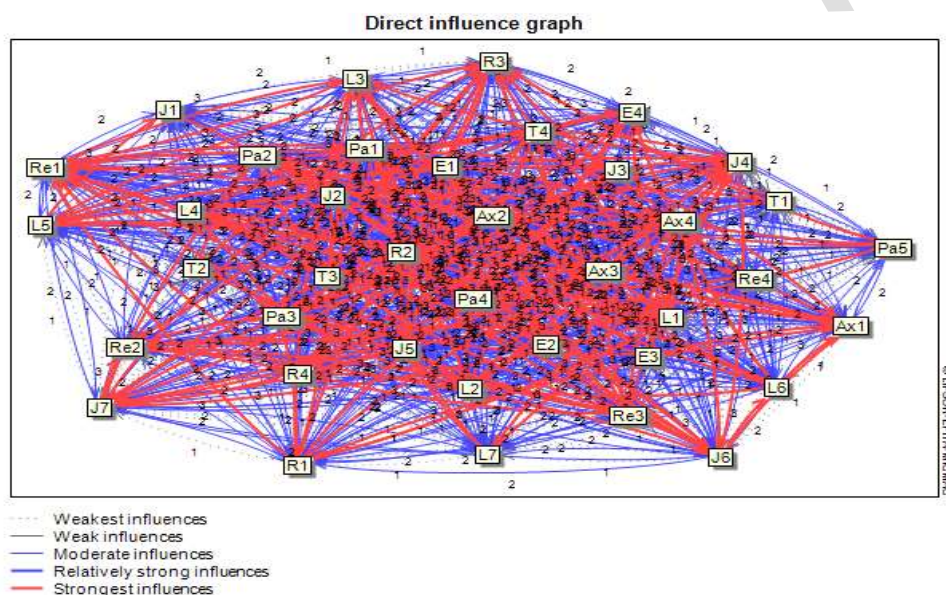
جدول (۴): تأثیرات مستقیم متغیرها بر همدیگر

غیر مستقیم		مستقیم		نام اختصاری
تأثیرپذیری	تأثیرگذاری	تأثیرپذیری	تأثیرگذاری	

۲۳۸	۲۱۹	۲۴۰	۲۱۷	Pa1
۲۲۹	۱۸۸	۲۳۴	۱۸۰	Pa2
۳۰۲	۲۲۲	۳۰۳	۲۱۹	Pa3
۲۵۳	۲۷۵	۲۵۱	۲۷۵	Pa4
۲۱۷	۲۳۳	۲۱۵	۲۳۱	Pa5
۲۲۰	۲۲۷	۲۱۹	۲۲۷	J1
۲۴۸	۲۴۸	۲۴۷	۲۴۳	J2
۲۴۴	۲۳۷	۲۴۷	۲۳۵	J3
۳۰۳	۲۵۲	۳۰۷	۲۵۱	J4
۲۷۶	۲۲۳	۲۷۵	۲۲۳	J5
۲۷۰	۲۴۹	۲۶۷	۲۵۱	J6
۲۶۶	۲۵۲	۲۶۳	۲۵۱	J7
۲۷۳	۲۵۰	۲۷۵	۲۵۱	E1
۲۵۹	۲۳۰	۲۵۹	۲۳۱	E2
۲۰۵	۲۵۴	۲۰۳	۲۵۵	E3
۲۷۱	۲۰۷	۲۷۱	۲۰۷	E4
۲۶۱	۲۸۲	۲۶۳	۲۸۳	L1
۲۷۴	۲۵۲	۲۷۱	۲۵۵	L2
۲۴۸	۲۴۵	۲۶۳	۲۴۷	L3
۲۵۱	۲۵۹	۲۵۱	۲۶۳	L4
۲۰۴	۲۸۶	۲۰۳	۲۸۷	L5
۲۶۲	۲۶۳	۲۶۳	۲۶۷	L6
۲۲۰	۲۱۹	۲۱۹	۲۲۳	L7
۲۲۷	۲۱۷	۲۲۷	۲۱۵	T1
۱۷۹	۲۳۰	۱۷۹	۲۳۱	T2
۲۰۷	۲۲۷	۲۰۷	۲۲۷	T3
۲۳۰	۲۷۸	۲۳۱	۲۷۹	T4
۲۸۷	۲۳۸	۲۹۱	۲۳۵	Ax1
۲۷۲	۳۰۵	۲۷۵	۳۰۷	Ax2
۲۷۵	۲۹۵	۲۷۵	۲۹۵	Ax3
۲۶۷	۲۹۶	۲۶۷	۲۹۹	Ax4
۲۷۰	۲۷۲	۲۷۱	۲۷۱	R1
۲۹۰	۲۷۸	۲۹۱	۲۷۹	R2
۲۸۶	۲۸۰	۲۹۱	۲۷۹	R3

۲۴۷	۳۰۸	۲۴۳	۳۰۷	R4
۲۸۳	۳۱۹	۲۸۳	۳۲۳	Re1
۲۵۵	۲۹۷	۲۵۵	۲۹۹	Re2
۲۸۶	۳۲۰	۲۱۵	۳۱۹	Re3
۲۰۱	۲۵۴	۱۷۹	۲۵۱	Re4

منبع: یافته‌های پژوهش

شکل ۴: اثرگذاری مستقیم متغیرها (از تأثیر ضعیف تا قوی)

منبع: یافته‌های تحقیق

انتخاب نهایی پارامترهای حکمروایی مؤثر بر توسعه پایدار شهر مرزی خواف

بر اساس نتایج به دست آمده از یافته‌های ذکر شده مهم‌ترین مؤلفه‌های تأثیرگذار و تأثیرپذیر در سیستم توسعه پایدار شهر مرزی خواف، به ترتیب تعداد تکرار عبارت بودند از ۱- نگرش به جمع و کار جمعی ۲- هماهنگی بودن برنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری ۳- ارتباط متقابل و تعامل سازنده میان نهادهای دولتی و خصوصی ۴- پاسخگویی مدیران و مسئولان شهری به شهروندان ۵- شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران شهری ۶- تبادل نظر مدیران شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهر با شهروندان؛ به عبارت دیگر این مؤلفه‌ها بیشترین تعداد تکرار را در رده‌بندی مهم‌ترین متغیرهای تأثیرگذار و تأثیرپذیر مستقیم و غیرمستقیم، تأثیرگذار و تأثیرپذیر بالقوه مستقیم و غیرمستقیم از لحاظ امتیازی به دست آورده‌اند، نگاهی به ۸ متغیر پرتکرار و بااهمیت بیانگر اهمیت مؤلفه‌های بعد مسئولیت‌پذیری است که بیشترین متغیرها را داشته‌اند.

جدول ۵: پیشران‌های کلیدی مؤثر بر توسعه پایدار شهر مرزی خواف

امتیاز نهایی	متغیر	ردیف
--------------	-------	------

۱۲۰۸	نگرش به جمع و کار جمعی	۱
۱۱۵۹	هماهنگ بودن برنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری	۲
۱۱۴۰	ارتباط متقابل و تعامل سازنده میان نهادهای دولتی و خصوصی	۳
۱۱۴۰	پاسخگویی مدیران و مسئولان شهری به شهروندان	۴
۱۱۳۸	شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران شهری	۵
۱۱۳۶	تبادل نظر مدیران شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهر با شهروندان	۶

منبع: یافته‌های تحقیق

وضعیت‌های احتمالی عوامل کلیدی

برای هر یک از عوامل اصلی، وضعیت‌های احتمالی پیش‌روی توسعه پایدار در شهر مرزی خوفاً مشخص شد. بدین منظور از کارشناسان متخصص در زمینه مسائل مرزی و شهری نظرخواهی شد. به این ترتیب که برای هر یک از عوامل، سه فرض مطلوب (رنگ سبز)، بینابین و در آستانه بحران (رنگ زرد) و نامطلوب یا بحرانی (رنگ قرمز) در نظر گرفته شد؛ بنابراین در مجموع ۲۴ وضعیت احتمالی برای ۸ عامل اصلی طراحی گردید که در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۶. عوامل اصلی و وضعیت‌های احتمالی پیش‌روی آن

حالت	وضعیت احتمالی	عوامل کلیدی
مطلوب	بهبود نگرش به جمع و کار جمعی	نگرش به جمع و کار جمعی
در آستانه بحران	تداوم وضعیت موجود نگرش به جمع و کار جمعی	جمعی
بحرانی	به حاشیه رفتن نگرش به جمع و کار جمعی	
مطلوب	افزایش هماهنگی برنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری	هماهنگ بودن برنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری
در آستانه بحران	تداوم وضعیت موجود هماهنگی برنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری	مدیریت شهری
بحرانی	کاهش هماهنگی برنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری	
مطلوب	افزایش ارتباط متقابل و تعامل سازنده میان نهادهای دولتی و خصوصی	ارتباط متقابل و تعامل سازنده میان نهادهای دولتی و خصوصی
در آستانه بحران	تداوم وضعیت موجود در ارتباط متقابل میان نهادهای دولتی و خصوصی	دولتی و خصوصی
بحرانی	کاهش سطح ارتباط متقابل و تعامل سازنده میان نهادهای دولتی و خصوصی	
مطلوب	افزایش پاسخگویی مدیران و مسئولان شهری به شهروندان	پاسخگویی مدیران و مسئولان شهری به شهروندان
در آستانه بحران	تداوم وضعیت موجود عدم پاسخگویی مدیران و مسئولان شهری به شهروندان	شهروندان
بحرانی	کاهش سطح پاسخگویی مدیران و مسئولان شهری به شهروندان	
مطلوب	ارتقای وضعیت شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران شهری	شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران شهری
در آستانه بحران	تداوم وضعیت موجود نامناسب شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران شهری	مدیران شهری
بحرانی	کاهش سطح شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران شهری	
مطلوب	بهبود سطح تبادل نظر مدیران شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهر با شهروندان	تبادل نظر مدیران شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهر با شهروندان
در آستانه بحران	تداوم وضعیت موجود تبادل نظر مدیران شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهر با شهروندان	تبادل نظر مدیران شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهر با شهروندان
بحرانی	کاهش سطح تبادل نظر مدیران شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهر با شهروندان	

منبع: یافته‌های تحقیق

تجزیه و تحلیل و سناریوها

بعد از طراحی وضعیت‌های احتمالی ماتریس متقاطع تهیه شد که یک ماتریس 24×24 برای ۸ عامل کلیدی مذکور طراحی گردید که به صورت پرسش‌نامه به همراه نحوه پاسخگویی در اختیار متخصصان قرار گرفت. متخصصین با طرح این سؤال که "اگر هر یک از وضعیت‌های پیش‌روی عوامل کلیدی رخ دهد چه تأثیری بر وقوع یا عدم وقوع سایر وضعیت‌های پیش‌روی عوامل دیگر خواهد داشت؟" به تکمیل پرسش‌نامه بر اساس سه ویژگی توانمندساز، بی‌تأثیر و محدودیت‌ساز اقدام کردند و بار درج ارقامی بین ۳- تا ۳+ میزان تأثیرگذاری هر یک از وضعیت‌های پیش‌روی عوامل کلیدی را بر آینده توسعه پایدار مشخص نمودند. سپس با در نظر میانگین ساده از آن‌ها، داده‌ها برای ورود به نرم‌افزار سناریو ویزارد آماده شدند.

نرم‌افزار سناریو ویزارد به صورت کلی ۳ دسته سناریو را برای محقق ارائه می‌دهد: سناریوهای با احتمال قومی، سناریوهای با احتمال ضعیف و سناریوهای با احتمال سازگاری و انطباق بالا. با توجه به وسعت ماتریس و ابعاد آن و نیز مطابق با نظرات کارشناسان در نرم‌افزار سناریو ویزارد، سناریوهای زیر را به دست آمده است:

- سناریوهای قوی: ۱۹ سناریو
- سناریوهای باورکردنی یا سناریوهای با سازگاری بالا: ۸ سناریو
- سناریوهای ضعیف: ۱۶۱۱۷

منطقی است که بین سناریوهای محدود قوی و سناریوهای وسیع ضعیف، سناریوهای با سازگاری بالا را در نظر بگیریم که بر این اساس، تعداد ۸ سناریو معقول و منطقی برای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در اختیار پژوهش قرار گرفت؛ بنابراین سناریوهای استخراج شده می‌توانند کاملاً مطلوب یا کاملاً بحرانی باشند. به عبارتی دیگر سناریوهای مذکور بر اساس منطق و الگوریتم تحلیل گر نرم‌افزار سناریو ویزارد طراحی می‌شوند.

Scenario No. 1	Scenario No. 2	Scenario No. 3	Scenario No. 4
بهبود نگرش به جمع و کار جمعی		تداوم وضعیت موجود نگرش به جمع و کار جمعی	
افزایش هماهنگی برنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری		تداوم وضعیت موجود ناهماهنگی برنامه‌های سازمان‌های مدیریت شهری	
افزایش ارتباط متقابل و تعامل سازنده میان نهادهای دولتی و خصوصی		تداوم وضعیت موجود در ارتباط متقابل میان نهادهای دولتی و خصوصی	
افزایش پاسخگویی مدیران و مسئولان شهری به شهروندان		کاهش سطح پاسخگویی مدیران و مسئولان شهری به شهروندان	
ارتقای وضعیت شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران شهری		تداوم وضعیت موجود ناهماهنگی شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران شهری	
بهبود سطح تبادل نظر مدیران شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهر یا شهروندان		تداوم وضعیت موجود تبادل نظر مدیران شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهر یا شهروندان	

Scenario No. 5	Scenario No. 6	Scenario No. 7	Scenario No. 8
به حدایی رفتن نگرش به جمع و کار جمعی	تداوم وضعیت موجود نگرش به جمع و کار جمعی	تداوم وضعیت موجود نگرش به جمع و کار جمعی	تداوم وضعیت موجود نگرش به جمع و کار جمعی
کاهش هماهنگی برنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری	کاهش هماهنگی برنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری	تداوم وضعیت موجود هماهنگی برنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری	تداوم وضعیت موجود هماهنگی برنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری
کاهش سطح ارتباط متقابل و تعامل سازمان‌های دولتی و خصوصی	کاهش سطح ارتباط متقابل و تعامل سازمان‌های دولتی و خصوصی	تداوم وضعیت موجود در ارتباط متقابل میان نهادهای دولتی و خصوصی	تداوم وضعیت موجود در ارتباط متقابل میان نهادهای دولتی و خصوصی
تداوم وضعیت موجود عدم پاسخگویی مناسب مدیران و مسئولان شهری به شهروندان	تداوم وضعیت موجود عدم پاسخگویی مناسب مدیران و مسئولان شهری به شهروندان	تداوم وضعیت موجود عدم پاسخگویی مناسب مدیران و مسئولان شهری به شهروندان	تداوم وضعیت موجود نامناسب شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران شهری
کاهش سطح شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران شهری	کاهش سطح شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران شهری	تداوم وضعیت موجود شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران شهری	تداوم وضعیت موجود نامناسب شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران شهری
کاهش سطح تبادل نظر مدیران شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهروندان	کاهش سطح تبادل نظر مدیران شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهروندان	تداوم وضعیت موجود تبادل نظر مدیران شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهروندان	کاهش سطح تبادل نظر مدیران شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهروندان
تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهروندان	تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهروندان	تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهروندان	تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهروندان

شکل ۵: تخته سناریوهای توسعه پایدار شهر مرزی خواف در راستای حکمروایی

منبع: یافته‌های تحقیق

سناریوهای محتمل با سازگاری بالا (سناریوهای باورکردنی)

در مجموع ۸ سناریوی باورکردنی پیش‌روی وضعیت توسعه پایدار در شهر مرزی خواف وجود دارد. این سناریوها از هم‌کنشی بین وضعیت‌های هر یک از عوامل در ارتباط با وضعیت‌های هر یک از عوامل دیگر استخراج می‌شوند و این ۸ سناریوی محتمل؛ با ۳ سناریو با وضعیت‌های (مطلوب با رنگ سبز، ایستا و بحران به رنگ زرد، بحرانی با رنگ قرمز) در درجات احتمال تحقق متفاوت است. همان گونه که در شکل ۲ نیز مشاهده می‌شود. از مجموع ۲۶ وضعیت موجود در صفحه سناریوهای مختلف، تعداد ۶ وضعیت مطلوب (۲۳ درصد)، تعداد ۱۳ وضعیت در آستانه بحران (۵۰ درصد) و تعداد ۷ وضعیت نامطلوب یا بحرانی (۲۷ درصد) را نشان می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد که نیمی از حالت‌های موجود در صفحه سناریوهای محتمل در وضعیت در آستانه بحران قرار دارند، سپس وضعیت بحرانی و در آخر نیز وضعیت مطلوب کمترین میزان را به خود اختصاص داده است.

جدول ۷: ضرایب، تعداد و درصد هریک از وضعیت‌ها به تفکیک هر سناریو بر اساس طیف ۳ گانه

سناریو	تعداد وضعیت‌ها به تفکیک			ضرایب وضعیت‌ها			وضعیت‌های مطلوب			وضعیت‌های بحرانی		
	مطلوب	در آستانه بحران	بحرانی	۳	۱	-۳	میزان	امتیاز	درصد	میزان	حداکثر	درصد
سناریوی اول	۶	۰	۰	۱۸	۰	۰	۱۸	۱۸	۱۰۰	۰	-۱۸	۰
سناریوی دوم	۰	۵	۱	۰	۵	-۳	۰	۱۸	۰	-۳	-۱۸	-۲۰
سناریوی سوم	۰	۵	۱	۰	۵	-۳	۰	۱۸	۰	-۳	-۱۸	-۲۰
سناریوی چهارم	۰	۵	۱	۰	۵	-۳	۰	۱۸	۰	-۳	-۱۸	-۲۰
سناریوی پنجم	۰	۱	۵	۰	۱	-۱۵	۰	۱۸	۰	-۱۵	-۱۸	-۸۳
سناریوی ششم	۰	۲	۴	۰	۲	-۱۲	۰	۱۸	۰	-۱۲	-۱۸	-۶۷
سناریوی هفتم	۰	۶	۰	۰	۶	۰	۰	۱۸	۰	۰	-۱۸	۰
سناریوی هشتم	۰	۵	۱	۰	۵	-۳	۰	۱۸	۰	-۳	-۱۸	-۲۰

Source: (Research Findings)

بر اساس نتایج جدول ۵، سناریوی اول با کسب ۶ فرض مطلوب، مطلوب‌ترین وضعیت ممکن برای آینده توسعه پایدار شهر مرزی خواف است. سناریوهای پنجم و ششم به ترتیب با کسب ۰,۸۳- و ۰,۶۷- درصد شرایط بحرانی، بغرنج‌ترین وضعیت‌های ممکن آینده توسعه پایدار شهر مرزی خواف است. سناریوهای هفتم، هشتم، دوم، سوم و چهارم به دلیل واقع شدن شرایط‌های در آستانه بحران به‌عنوان سناریوهای نیمه بحرانی سیستم قرار گرفته‌اند.

نتیجه‌گیری و جمع‌بندی

نتیجه تغییر و تحولات صورت گرفته در ارتباط با سیاست‌های جمعیتی در چند دهه گذشته سبب شده که جمعیت شهری در ایران به میزان زیادی رشد پیدا کند و مدیریت شهرها پیچیده‌تر از گذشته شود و اهمیت آن تشدید شود. با توجه به اهمیت یافتن روزافزون مدیریت شهرها ضرورت توجه به آن بیشتر از گذشته شده است. مدیریت شهرها در شهرهای مرزی با توجه به شرایط ویژه شهرهای مرزی جایگاه برجسته‌تری نیز به خود گرفته است. در واقع اهمیت توجه به توسعه پایدار شهرهای مرزی را می‌توان در حفظ ثقل و کانونیت جمعیتی در مناطق حاشیه‌ای کشور، نقش مهم در پایداری زیست‌محیطی موجب ارتقای امنیت مرزهای کشور می‌گردند و از سوی دیگر امنیت‌بخش مهمی از اقتصاد، به ویژه اقتصاد وابسته به زمین و وابسته به مرز را به پیش می‌برند و در نهایت، زندگی انسانی همه افراد جامعه و کیفیت و شرایط زندگی همه آنها برای توسعه کلی سرزمین دارای اهمیت است. علاوه بر همه اینها، شناخت دقیق وضعیت پایداری این مناطق و عوامل مؤثر بر آن، کمک می‌کند تا سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان به ارائه برنامه‌ها و راهبردهای خود برای این مناطق بپردازند و از افتادن در ورطه برنامه‌های ناسازگار یا غیر اولویتی پرهیز کنند. براین اساس پژوهش حاضر به بررسی و ارزیابی نقش حکمروایی شهری در توسعه پایدار شهر مرزی خواف پرداخته است. برآیند آنچه در این مقاله تدوین شد، بررسی عوامل حکمروایی مؤثر بر تحقق توسعه پایدار شهر مرزی خواف بود. نخست می‌توان گفت که در شناسایی عوامل پیشروی حکمروایی جهت دستیابی به توسعه پایدار در شهرهای کوچک مرزی آنچه بیشتر مغفول می‌ماند، در نظر گرفتن اثرات متغیرها بر همدیگر است که در بیشتر پژوهش‌ها و حتی برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌ها، این موانع به صورت متفرق مورد بررسی قرار می‌گیرند. اینکه بتوان در شناسایی عوامل مؤثر بر تغییر وضعیت موجود، تأثیرگذاری و تأثیرپذیری مؤلفه‌ها را بر همدیگر در نظر گرفت، همان گونه که بررسی نتایج اثرات متقاطع عوامل حکمروایی و جایگاه هر یک از آنها در توسعه پایدار شهری در منطقه مرزی مورد مطالعه نشان داد از مجموع ۳۹ متغیر که در قالب ۸ بعد تدوین یافته بودند ۸ متغیر نگرش به جمع و کار جمعی، هماهنگ بودن برنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری، ارتباط متقابل

و تعامل سازنده میان نهادهای دولتی و خصوصی، پاسخگویی مدیران و مسئولان شهری به شهروندان، شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران شهری، تبادل نظر مدیران شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهر با شهروندان، توزیع عادلانه امکانات و تسهیلات شهری و میزان پایبندی مدیران شهری در جانب‌داری نکردن از افراد پرنفوذ شهر به‌عنوان متغیرهای کلیدی تأثیرگذار بر روند توسعه پایدار شهری در منطقه مرزی خواف انتخاب شدند. از سوی دیگر نتایج بررسی سناریوهای توسعه پایدار در چارچوب حکمروایی شهری نشان داد که احتمال وقوع حالت‌های بحرانی در آینده توسعه پایدار در شهر مرزی خواف بیشتر قابل‌تصور است؛ از این‌رو در صورت عدم برنامه‌ریزی مناسب سیستم توسعه پایدار در این شهر به مخاطره افتاده و تبعات امنیتی و سیاسی نامناسبی را برای کل کشور در پی خواهد داشت. به‌صورت کلی آنچه را که می‌توان در ارتباط با جایگاه حکمروایی شهری در توسعه شهر مرزی خواف بیان کرد آن است که مسئله حکمروایی شهری به دلیل وارداتی بودن آن (برگرفته شده از نظریات خارجی) همخوانی مناسبی با ساختار مدیریت شهری ایران ندارد؛ زیرا ساختار بسته و از بالا به پایین نظام برنامه‌ریزی ایران و نیز تعدد بازیگران قدرت در ساختار شهرهای ایران به‌ویژه در شهرهای مرزی به دلیل حساسیت‌های امنیتی، نهاد شهرداری که به‌عنوان مهم‌ترین سیستم اداری مسئول در ارتباط با حکمروایی شهری شناخت می‌شود عملاً دارای قدرت اجرایی بسیار محدودی است. به‌عبارت‌دیگر در فضای شهر مرزی خواف بازیگران قدرت مختلفی از جمله فرمانداری، نهادهای نظامی و امنیتی، نهادهای مذهبی، گروه‌های پرنفوذ و سرمایه‌دار شهری و نیز هماهنگ نبودن سایر دستگاه‌های اداری و خدماتی در شهرهای ایران به‌ویژه در شهر خواف با نهاد شهرداری و از سوی دیگر به دلیل شرایط خاص بودجه دهی به نهاد شهرداری سبب شده که این نهاد برای تأمین بودجه لازم خود دست به تغییرات کاربری اراضی در سطح شهر با استفاده از کمیسیون ماده ۱۰۰ شهرداری بگیرد و نتیجه این کار تخریب بنیه‌های طبیعی و فضاهای سبز شهری می‌شود. به‌عبارت‌دیگر می‌توان گفت که ساختار حکمروایی، نظام تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری در حوزه‌های مختلف محلی و منطقه‌ای و در شهر خواف در یک سیکل و چرخه معیوب مدیریتی هم در سطح منطقه‌ای و هم در سطح کلان با عاملیت عناصر سیاسی و قانونی گرفتار آمده و تنها در صورت اصلاح ساختارهای سیاسی و قانونی است که می‌توان فکر اصلاح موانع و زمینه تسهیل در دستیابی به حکمروایی و را در سر پروراند که بتواند راهی به‌سوی توسعه پایدار و همچنین دستیابی به منافع ملی داشته باشد. این امر زمانی وضوح خود را نشان خواهد داد که چگونگی تأثیرپذیری این موانع از پیشران‌ها و تحولات اثرگذار بر مدیریت شهری و کلیت سیستم را مشخص کرد. از مجموعه مطالب ذکر شده در این تحقیق می‌توان نتیجه گرفت که امکان تحقق توسعه پایدار شهری در چارچوب حکمرانی در شهر مرزی خواف رخ نمی‌دهد مگر آنکه نظام برنامه‌ریزی از بالا به پایین تغییر کرده و با افزایش جایگاه قانونی نهاد مدیریت شهری، یعنی شورا و شهرداری امکان افزایش سطح بازیگری این نهادها را در برابر دیگر بازیگران قدرت

موجود در شهر فراهم گردد و از این طریق مسیر تحقق توسعه پایدار شهری که بر مبنای مسئولیت‌پذیری نهادهای متولی است چارچوب مشخص و معینی به خود بگیرد.

منابع

۱. بهرامی جاف، س؛ جان‌پرور، م؛ شهبازی، م. و مازندرانی، د. (۱۳۹۹). سنجش عوامل مؤثر بر پایداری اقتصادی شهرهای مرزی (مطالعه موردی: شهر خواف). جغرافیا و توسعه فضای شهری، ۷(۲)، ۱-۲۱.
۲. جان‌پرور، م؛ بهرامی جاف، س؛ صالح‌آبادی، ر. و مازندرانی، د. (۱۴۰۰). عوامل مؤثر بر استمرار کولبری در روستاهای مرزی پاوه با رویکرد سناریونگاری. پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۳(۳)، ۱۱۴۲-۱۱۲۱.
۳. جان‌پرور، م. و قربانی سپهر آ. (۱۴۰۰). تبیین فلسفی - مفهومی ژئوپلیتیک شهری، ۱۹(۶۸)، ۱۶۳-۱۸۴.
۴. حکمت‌نیا، ح؛ ملکی، محمد؛ موسوی، م. و افشانی، ع. (۱۳۹۶). بررسی و تحلیل حکمروایی خوب شهری در ایران: مورد مطالعه: شهر ایلام. مجله آمایش جغرافیایی فضا، ۷(۲۴)، ۱۵۲-۱۴۳.
۵. دربان آستانه، ع. (۱۳۸۹). تبیین حکمروایی روستایی در دولت‌های محلی: مطالعه موردی شهر قزوین، پایان‌نامه دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، به راهنمایی دکتر غلامرضا رضوانی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران.
۶. ربانی، ط. (۱۳۹۵). تبیین مدل آینده‌نگری مدیریت توسعه پایدار شهری، مطالعه موردی شهر تهران، پایان‌نامه دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، به راهنمایی ابوالفضل مشکینی و عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تربیت‌مدرس، تهران.
۷. شریف‌زاده اقدم، ا؛ شیخی، ع. و اجزاء شکوهی، (۱۳۹۷). ارزیابی حکمروایی خوب در پایداری محله‌های شهری پیرانشهر. فصلنامه شهر پایدار ۱(۳).
۸. عبدی، ک؛ جعفری مهرآبادی، م؛ صفایی رینه، م. و اللهیاری، ش. (۱۳۹۸). سنجش رضایتمندی شهروندان از عملکرد شهرداری با رویکرد حکمروایی خوب شهری (مطالعه موردی: شهر کیاسر). آمایش محیط، ۱۲(۴۵)، ۱۶۶-۱۳۹.
۹. عظیمی آملی، ج. و افتخاری، ع. (۱۳۹۲). حکمرانی روستایی (مدیریت توسعه پایدار)، چاپ دوم، انتشارات سمت. تهران.
۱۰. قاسمی، ف؛ حاتمی نژاد، ح؛ زیاری، ک؛ پوراحمد، ا. و زنگنه شهرکی، س. (۱۳۹۹). آینده‌نگاری حکمروایی شهرهای کوچک مرزی مطالعه موردی: شهرهای مرزی اورامان تخت و سروآباد. پژوهش‌نامه مطالعات مرزی، ۲۷(۲۷)، ۱۹-۳۴.

١١. Abdul Rahim (2019); Governance and Good governance Conceptual Perspective. *Journal of Public Administration and Governance and Resources* Vol. 9, No. 3: 297–325. <https://doi.org/10.5296/page.v9i3.15417>.
١٢. Baek, Y, and Zhang, Y (2021); Collaborative approaches to urban governance model of historic districts: a case study of the Yu'er Hutong project in Beijing; *International Journal of Urban Sciences, Latest Articles*, <https://doi.org/10.1080/12265934.2021.1879663>.
١٣. Beckley, A L (2015); Deterrence versus Marginalization: Evidence from Immigrant Offending; *Race and Justice*, Volume 5, Issue 3: 278-300. <https://doi.org/10.1177/2153368714568354>
١٤. Bibri, S. E. (2018). Backcasting in futures studies: a synthesized scholarly and planning approach to strategic intelligent, sustainable city development. *European Journal of Futures Research*, 6(1), 13. <https://doi.org/10.1186/s40309-018-0142-z>
١٥. Blanco, I and Salazar, Y and Bianchi, L (2020); Urban governance and political change under a radical left government: The case of Barcelona; *Journal of Urban Affairs*, Volume 42, Issue 1, pp 18-38. <https://doi.org/10.1080/07352166.2018.1559648>.
١٦. Broccardo, L., Culasso, F., & Mauro, S. G. (2019). Smart City Governance: Exploring the Institutional Work of Multiple Actors towards Collaboration. *International Journal of Public Sector Management*, 32(4), 367-387. <https://doi.org/10.1108/IJPSM-05-2018-0126>.
١٧. Bull, A., and Jones, B. (2006). Governance and Social Capital in Urban Regeneration: A Comparison between Bristol and Naples. *Urban Studies*, 43(4), 767-786. <https://doi.org/10.1080/00420980600597558>.
١٨. Chen, F, and White, J T (2021); Urban design governance in three Chinese 'pioneer cities; *International Planning Studies*, Volume 26, Issue 2, pp 130-148. <https://doi.org/10.1080/13563475.2020.1752160>.
١٩. Cousins, J (2017); Structuring Hydrosocial Relations in Urban Water Governance; *Annals of the American Association of Geographers*, Volume 107, Issue 5, pp 1144-1161. <https://doi.org/10.1080/24694452.2017.1293501>.
٢٠. Da Cruz, N F (2019); New urban governance: A review of current themes and future priorities; *Journal of Urban Affairs*, Volume 41, Issue 1. <https://doi.org/10.1080/07352166.2018.1499416>.
٢١. Deng, F (2019); Stakes, stakeholders and urban governance: a theoretical framework for the Chinese city; *Eurasian Geography and Economics*, Volume 59, Issue 3-4, pp 291-313. <https://doi.org/10.1080/15387216.2019.1570298>.
٢٢. Fuseini, I (2021); Decentralisation, entrepreneurialism and democratization processes in urban governance in Tamale, Ghana; *Area Development and Policy*, Volume 6, Issue 2, pp 223-242. <https://doi.org/10.1080/23792949.2020.1750303>.
٢٣. Geertman, S. & Toppen, F. & Stillwell, J. (2013) *Planning support systems for sustainable urban development*, Publisher: Springer-Verlag Berlin Heidelberg.
٢٤. Haarhaus, T., & Liening, A. (2020). Building dynamic capabilities to cope with environmental uncertainty: The role of strategic foresight. *Technological Forecasting and Social Change*, 155, 120033. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.120033>.

٢٥. Heijden, J (2021); When opportunity backfires: exploring the implementation of urban climate governance alternatives in three major US cities; *Policy and Society*, Volume 40, Issue 1, pp 116-135. <https://doi.org/10.1080/14494035.2021.1934984>.
٢٦. Jones, P (2019); Urban Governance and Its Disorders: Corruption in the Cities; *International Journal of Regional and Local History*, Volume 14, Issue 2, pp 55-61. <https://doi.org/10.1080/20514530.2019.1673540>.
٢٧. Khakee, A. & Stromberg, K. (1993) Applying Futures studies and the Strategic Choice Approach in Urban planning, *Journal of the operational research Society*, Vol.44, No.3, pp.213- 224..
٢٨. Korosteleva, E. A., and Flockhart, T. (2020). Resilience in EU and International Institutions: Redefining Local Ownership in a New Global Governance Agenda. *Contemporary Security Policy*, Volume 41, Issue 2, pp 153-175. <https://doi.org/10.1080/13523260.2020.1723973>
٢٩. Krawczyk, E. & Ratcliffe, J. (2006) Application of futures methods in urban planning processes in Dublin, In *fennia*, Vol.2, No.8, pp.75 89.
٣٠. Lyall, C., and Tait, J. (2019). Beyond the Limits to Governance: New Rules of Engagement for the Tentative Governance of the Life Sciences. *Research Policy*, 48(5), 1128-1137. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2019.01.009>.
٣١. Mantiñán, M J P and González, P and Perez, J M (2019); New models of urban governance in Spain during the post-crisis period: the fight against vulnerability on a local scale; *Territory, Politics, Governance*, Volume 7, Issue 3, pp 336-364. <https://doi.org/10.1080/21622671.2018.1485595>.
٣٢. Markus, G. B., & Krings, A. (2020). Planning, Participation, and Power in a Shrinking City: The Detroit Works Project. *Journal of Urban Affairs*, 42(8), 1141-1163. <https://doi.org/10.1080/07352166.2020.1779009>.
٣٣. Ministerie, BZK (2009). *Nederlandse Code voor Goed Openbaar Bestuur [Dutch Code for Good Public Governance]*. The Hague: Ministerie van BZK.
٣٤. Morrison, N, and Nouwelant, R V D (2020); Western Sydney's urban transformation: examining the governance arrangements driving forward the growth vision; *Australian Planner*, Volume 56, Issue 2, pp 73-82. <https://doi.org/10.1080/07293682.2020.1742172>.
٣٥. Nieminen, J and Salomaa, A and Juhola, S (2021); Governing urban sustainability transitions: urban planning regime and modes of governance; *Journal of Environmental Planning and Management*, Volume 64, Issue 4, pp 559-580. <https://doi.org/10.1080/09640568.2020.1776690>.
٣٦. Paschoal, B and Wegrich, K (2019); Urban governance innovations in Rio de Janeiro: The political management of digital innovations; *Journal of Urban Affairs*, Volume 41, Issue 1, pp 117-134. <https://doi.org/10.1080/07352166.2017.1310561>.
٣٧. Pieterse, E., Parnell, S., & Haysom, G. (2018); African dreams: Locating urban infrastructure in the 2030 sustainable developmental agenda; *Area Development and Policy*, 3(2), pp 149–169. <https://doi.org/10.1080/23792949.2018.1428111>.
٣٨. Rip, M, and Rodwell, D (2016); The governance of urban heritage; *The Historic Environment: Policy & Practice*, Volume 7, Issue 1, pp 81-108. <https://doi.org/10.1080/17567505.2016.1142699>.

୪୩. Sarker, A E (2008); Patron-Client Politics and Its Implications for Good Governance in Bangladesh; International Journal of Public Administration, Volume 31, Issue 12, pp 1416-1440. <https://doi.org/10.1080/01900690802194966>.
୪୪. Schultz, L., C. Folke, H. Österblom, and P. Olsson. (2015). “Adaptive Governance, Ecosystem Management, and Natural Capital.” Proceedings of the National Academy of Sciences 112 (24): 7369–7374. <https://doi.org/10.1073/pnas.1406493112>.
୪୫. Slaughter, R. A. (2002) From Forecasting and Scenarios to Social Construction: Changing Methodological paradigms in futures studies, Foresight, Vol.4, No.3, pp.26-31.
୪୬. Smith, B. C. (2007). Good governance and development. Macmillan International Higher Education. <https://doi.org/10.1007/978-1-137-06218-5>
୪୭. Strandeneas, J.G. (2011) Sustainable Development Governance towards Rio+20: Framing the Debate, Journal of SDG, Vol.5, No.12, pp.75 89.
୪୮. Tahvelzadeh, N (2015); Understanding participatory governance arrangements in urban politics: idealist and cynical perspectives on the politics of citizen dialogues in Göteborg, Sweden; Urban Research & Practice, Volume 8, Issue 2, pp 238-254. <https://doi.org/10.1080/17535069.2015.1050210>.
୪୯. Villanueva, J L W, Kidokoro, T and Seta, F. (2020); Cross-Border Integration, Cooperation, and Governance: A Systems Approach for Evaluating “Good” Governance in Cross-Border Regions; Journal of Borderlands Studies, Latest Articles, <https://doi.org/10.1080/08865655.2020.1855227>.
୫୦. Vob, J.-P., & Bornemann, B. (2011). The Politics of Reflexive Governance: Challenges for Designing Adaptive Management and Transition Management. Ecology and Society, 16(2). <http://www.jstor.org/stable/26268901>.
୫୧. Yin, R. K. (2014); Case Study Research: Design and methods. 5th ed. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
୫୨. Young, O.R. (2018); Governing Complex Systems: Social Capital for the Anthropocene. Cambridge, MA: The MIT Press.
୫୩. Ziervogel, J and Waddell, J and Smit, W and Taylor, A (2016); Flooding in Cape Town's informal settlements: barriers to collaborative urban risk governance; South African Geographical Journal, Volume 8, Issue 1. <https://doi.org/10.1080/03736245.2014.924867>

Future research on sustainable development in border cities based on an urban governance approach
(case example of the border city of Khaf)

The main goal of the good governance approach is to move from centralized and hierarchical structures towards a collaborative approach with social organizations and non-governmental actors, including the private sector, which provides the ground for sustainable urban development. Meanwhile, the position of urban rule as one of the essential strategies for achieving sustainable development is critical, which is at the center of this research for the khaf border town. The analysis approach in this paper is based on the position of governance in the realization of sustainable development of border cities. The data collection approach was an expert-centered interactive approach, the quantitative and qualitative analysis method, and the descriptive-analytical research method. Research findings in the form of three parts 1- Identifying the factors affecting sustainable urban development in the form of 8 dimensions and 39 variables 2- Identifying and investigating the role of these variables in the realization of sustainable urban development using cross-effects analysis (MICMAC) method 3- Identifying key drivers affecting the completion of sustainable development in Khaf border town using rapid Delphi method and prioritizing in terms of importance and uncertainty. The results showed that a total of 6 variables of attitude to collective work, coordination of urban management-related organizations' programs in Khaf border town, interaction and constructive interaction between public and private institutions, accountability of managers and city officials To citizens, meritocratic in selecting urban managers, exchange of views of city managers in decision making about city issues, fair distribution of facilities and urban facilities, and variable of urban managers' adherence in Not siding with influential urban individuals and institutions were selected as the most critical factors affecting the realization of sustainable development in the field of urban rule.

Keywords: Sustainable development - favorable governance - the border city - Khaf